

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА 1710 р. І ПОЛЬСЬКА КОНСТИТУЦІЯ 1791 р.: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Здійснюється порівняльний аналіз Конституції Пилипа Орлика 1710 р. з Конституцією Польщі 1791 р. Автор доходить висновку про випередження українською конституцією польського основного закону радикальністю змісту, яскраво вираженою соціальною спрямованістю, демократичністю державного устрою, відсутністю кріпосного права та будь-яких цензових обмежень виборчого права, своєю появою не із теорії, а з живої багатовікової практики козацького демократичного самоврядування.

Ключові слова: Конституція, Пилип Орлик, Польща, Україна.

Г. В. Ф. Гегель відносив конституційний устрій держави до предмета філософії права, підкреслював поступальний, прогресуючий характер його формування. Наукове ж пізнання еволюції світового конституціоналізму мислитель вбачав у виявленні і порівнянні права різних народів [1, с. 59, 62, 337, 315]. Оскільки у вищих юридичних навчальних закладах вивчаються лише підвалини чинного конституційного права зарубіжних країн та основи науки про нього, більш поглиблене вивчення конституційного права окремих країн або регіонів постає можливим завдяки порівняльному аналізу основних законів, особливо таких, які замовчувались або перекручувались. Це стосується Конституції Пилипа Орлика 1710 р. і Конституції Польщі 1791 р. Після отримання Україною незалежності її сутності та значення деякою мірою торкалися українські історики та правознавці О. Зінченко, І. Кресіна, О. Кресін, О. Прицак, А. Слюсаренко, М. Томенко, В. Гончаренко, І. Грозовський, В. Журавський, В. Медведчук, Л. Кривенко, Л. Мельник, О. Мироненко, В. Погорілко, А. Рогожин, Ю. Тодика, М. Цвік, В. Шаповал та ін. У той же час ще не здійснювались спроби аналізу Конституції Пилипа Орлика порівняно з першою Конституцією Польщі, у зв'язку з чим автор статті і висуває перед собою таке завдання.

«Пакти та конституції законів та вольностей Війська Запорозького» були ухвалені козаками 5 квітня 1710 р. у м. Бендерах як договір між гетьманом та народом, що було характерно для західної традиції і відрізнялось від ідей східного патримоніалізму. Структурно вони складаються із вступу і шістнадцяти розділів. Оскільки релігійний світогляд того часу був панівним і підтримувався багатовіковою традицією, зміст документа був просякнутий християнською духовністю. У вступі до нього говориться, що підкорення

українського народу Польському королівству мотивується божою волею, як і визвольна боротьба під проводом Б. Хмельницького, який «за допомогою самого Бога... віддав і себе, і народ Царству Московському», сподіваючись на те, що воно дотримуватиметься своїх обов'язків зберегти Військо Запорозьке і вільний народ Руський... при непорушних правах законів та вольностей». Однак «Московське царство взяло намір... позбавити Військо Запорозьке його вольностей, підтверджених власною присягою, призвести його до остаточного знищення і накласти рабське ярмо на вільний народ». Тому Військо Запорозьке «мусило власною кров'ю та відважним повстанням захищати недоторканність своїх законів і вольностей, захист яких сам Бог, месник беззаконня, милостиво підтримував» [2, с. 186–187].

Гетьман Іван Мазепа, бачачи, що Царство Московське «вирішило... відмінити права і вольності, знищити з коренем Військо Запорозьке... і навіки стерти його ім'я», бажаючи помножити і розширити вольності, піддав себе під покровительство короля Швеції Карла XII. З «твердою надією на допомогу Бога» козаки «з давнім звичаєм і за стародавніми законами обрали вільним голосуванням на гетьманство пана Пилипа Орлика». «З Божою поміччю» козаки уклали з Гетьманом Пилипом Орликом угоду, «щоб здійснювати таку важливу справу, як виправлення і піднесення своїх принижених прав та вольностей» і ухвалили, щоб не тільки він, «але щоб цього незмінно дотримувались також і наступні Гетьмани Війська Запорозького». Таким чином у той час наголошувалась закономірність ухвалення основного закону. Перший розділ також розглядає питання віри, заявляючи про православ'я як панівну релігію в Україні та про необхідність відновлення в ній автокефалії [2, с. 189–190]. Слід зазначити, що посилаючись на Бога проголошувались Конституції Франції 1791, 1793, 1795, 1814, 1848, 1958 р. [3, с. 250, 331, 380, 439, 446; 4, с. 69]. Наприкінці ХІХ, у середині і наприкінці ХХ ст. основні закони різних держав також різними формулюваннями спирались на волю й благословення Боже, як, наприклад, Конституція Австралійського союзу 1900 р., ФРН 1949 р., Бразилії 1988 р., Аргентини 1994 р., ПАР 1996 р., Польщі 1997 р. та ін. [4, с. 83, 173, 403, 431, 569, 642].

Відповідно до Конституції 1710 р. і сучасної термінології, в Україні запроваджувалась парламентська республіка, підвалину якої склали загальне виборче право, виборність усіх цивільних і військових посадових осіб та принцип розподілу влади на три гілки – законодавчу, виконавчу і судову. Законодавчий орган – Генеральна рада (парламент) – складався з обираної Генеральної старшини, обраних цивільних полковників, урядників, сотників, Генеральних радників від полків, представників Низового війська Запорозького. Цей парламент мав збиратися тричі на рік – на Різдво, Великдень і По-

крову [2, розділ VI, с. 194]. Таким чином, Україна переходила до територіального представництва. Виконавчу владу – уряд України – уособлював гетьман з Генеральною старшиною, яка постійно перебувала в резиденції гетьмана і була підзвітною перед ним та перед парламентом. Гетьман відповідав своїм становищем сучасному спікеру парламенту і мав усі державні справи попередньо узгоджувати із Генеральними старшинами та Генеральними радниками і звітувати перед Генеральною Радою. Судову владу здійснював обраний Генеральною Радою Генеральний Суд, який мав свої обирани відгалуження на місцях [2, розділ VII, с. 195]. Суд був незалежним і, згідно з Пактами, гетьман «не повинен карати сам... із власної ініціативи і помсти, але ... правопорушення – і умисне, й випадкове – має підлягати (розгляду) Генерального суду, який повинен винести рішення не поблажливе й не лицемірне, а таке, якому кожен мусить підкорятися, як переможений законом» [2, розділ VII, с. 195].

Другий розділ чітко визначав державні кордони, передбачав дипломатичні заходи щодо повернення після закінчення війни українських полонених і справедливого відшкодування усіх заподіяних збройною силою збитків, у той час як третій обґрунтовував необхідність проведення гетьманом спрямованої на зміцнення безпеки України зовнішньої політики і пошуку необхідних для цього союзників. У четвертому розділі такі проблеми конкретизуються, зокрема, висуваються завдання відновити столицю Січі, досягнути повернення захоплених Московією територій та угідь. Конституція Пилипа Орлика не містила спеціально відведеного розділу про права та свободи українців, виходячи з того, що права та вольності врегульовувались старими звичаями та законами. Вони згадуються у вступі, у першому, другому, третьому, шостому, дев'ятому і десятому розділах [2, с. 188, 189, 190, 191, 194, 196, 197]. У шостому, десятому, шістнадцятому розділах зазначається, що обрання гетьмана, старшини різних рівнів, сотників, урядників та суддів здійснювалось «вільним волевиявленням відповідно до старого закону і звичаїв нашої вітчизни» [2, с. 195, 197, 201]. Про «вільне голосування» за «давнім звичаєм і за стародавніми законами» мова йде й у вступі до «Пактів...» [2, с. 188–189]. «Прекрасним порядком», «який існував у Війську Запорозькому у давні часи за старим правом вольностей стосуючись гетьманату» називається обрання гетьмана [2, розділ VI, с. 193]. Там же наголошується необхідність «навічно зберігати у Війську Запорозькому такий закон» [2, с. 193]. У вступі та у шостому й дванадцятому розділах засуджуються «деспотичне московське правління», «деспотичне право», «московське рабство», «польське рабство» та «рабське ярмо» [2, с. 187, 189, 193, 198].

Конституція Пилипа Орлика відзначається яскраво вираженим соціальним змістом, що ілюструється як загальними деклараціями, так і спрямованими

на соціальний захист населення конкретними діями. Наприклад, розділ VI зобов'язує Генеральних старшин і цивільних полковників «рішуче виступати проти спроб скривдити чи утискати тягарями простий люд» [2, с. 195]. Розділ IX закликає гетьмана не порушувати прав «ченців, священників, бездітних удів, виборних і рядових козаків, двірських слуг і приватних осіб» стосовно земельних та інших володінь [2, с. 196]. Розділ X покладає на гетьмана та його уряд обов'язки стежити за тим, щоб «пани Полковники, Сотники, Отамани, Урядники і Виборні» не наважувались «пригноблювати свою домашню челядь і рядових козаків, а особливо рядових простолюдинів» [2, с. 196]. У ньому забороняється вказаним урядовцям використовувати простих людей та козаків у власному господарстві, змушувати ремісників до безкоштовного виготовлення «для хатнього вжитку речей» [2, с. 197]. Розділ XIV захищає «нещасний простолюд та рядових козаків» від обтяжливих тягарів, що пов'язані «з підводною повинністю на користь почесних осіб та їх супроводу» під час їхнього пересування, від вимагань подарунків, грошей, харчів, напоїв, одягу, привласнення коней тощо [2, с. 198–199].

Конституція передбачала конкретне соціальне забезпечення старих, бідних та хворих козаків, встановлювала пільги певним категоріям населення. Розділ V наголошував на необхідності утримання державним коштом у місті Терехтемирові шпиталю «для козаків, обтяжених похилим віком, пригнічених крайньою бідністю, а також виснажених ранами..., щоб їм не довелося турбуватися ні про харчування, ні про одяг» [2, с. 192]. Розділ XI встановлював і оголошував «непорушним, що вдови козаків, їхні дружини та діти-сироти, козацькі господарства і господарства жінок, чоловіки яких перебувають на війні або на якихось військових службах, не притягатимуться до жодних обов'язкових для простого люду загальних повинностей і не будуть обтяжені сплатою податків» [2, с. 197]. Соціальний захист «простого люду та рядових козаків» витікав і з передбаченої Конституцією боротьби гетьманського уряду із зловживаннями через корупцію. Так, у розділі X зазначалось, що «усі тягарі і здирство нещасного простолюду беруть свій початок із підкупу за сприяння особам, що просять і домагаються судових посад, не користуючись довір'ям і не маючи заслуг, але ненаситно прагнучи до власного збагачення..., намагаються без вільних виборів, всупереч праву і рівності, піднятися на вершину полкових та інших урядів і почестей» [2, с. 197]. Розділи V, VI, X, XII, XIV та XVI зобов'язували гетьмана та його уряд боротися з корупцією та пов'язаними з нею зловживаннями [2, с. 192–200]. Конституція передбачала принесення обраним гетьманом присяги «незмінно виконувати» пакти й закони..., «з вірною любов'ю і належною турботою на благо України боронити, а також якнайширше дотримуватися законів і вольностей Війська Запо-

розького усіма стараннями і зусиллями..., а для співучасників злочину... застосовувати покарання згідно з артикулами права» [2, розділ XVI, с. 201]. Відповідну присягу повинні були скласти також Генеральні старшини, полковники і Генеральні радники, зобов'язуючись разом із гетьманом дбати «про цілісність батьківщини, про її загальне благо й про всі публічні справи» [2, розділи VI, XVI, с. 194, 201].

Недруги України вбачають основний недолік Конституції Пилипа Орлика у тому, що вона не знайшла втілення в державницьку практику і не змогла справити визначального впливу на наступний розвиток українського народу. Однак Конституція Пилипа Орлика діяла на Правобережній Україні до 1714 р. Французькі конституції 1791, 1795 і 1799 рр. також функціонували не більше двох-чотирьох років кожна і виявились нездатними попередити перетворення Бонапарта Наполеона на самодержавного імператора [3, с. 250–282, 330–342, 380–418, 422–432]. Конституція ж 1793 р. взагалі не вступала в силу. Конституція Польщі 1791 р. так само була чинною лише понад один рік і не врятувала країну від втрати суверенітету і територіальної цілісності [4, с. 163]. Отже, жодні інсинуації неспроможні заперечити той факт, що Конституція Пилипа Орлика виявилась першою у світі писаною конституцією у сучасному розумінні і своєю радикальністю випереджала усі наступні основні акти та конституційні ідеї, заклавши фундаментальну підвалину в українську історично-правову традицію.

Польща увійшла у світову історію як перша на європейському континенті країна, у якій було ухвалено писану конституцію. Остання мала мобілізувати увесь народ на захист цілісності території й суверенітету країни, яку у 1789 р. розірвали на три частини Російська імперія, Австрія та Пруссія. Після виведення із країни російських військ у зв'язку з російсько-турецькою війною польське суспільство охопила ідея необхідності здійснення докорінних реформ з метою оновлення й зміцнення Польщі. Скликаний сейм ухвалив Конституцію 1791 р. Структурно вона складалась із вступу й одинадцяти розділів: I. Панівна релігія; II. Шляхта. Землевласники; III. Міста та міщани; IV. Селяни (хлопи); V. Уряд або визначення публічних властей; VI. Сейм або законодавча влада; VII. Король. Виконавча влада; VIII. Судова влада; IX. Регентство; X. Виховання королівських дітей; XI. Народні збройні сили. У вступі говориться від імені короля Станіслава Августа та об'єднаних станів, що вони, «переконавшись на власному довгому досвіді у застарілих пороках нашої системи правління і бажаючи скористатись тим періодом, у якому перебуває Європа, ... вільні від примусу принизливого іноземного іґа, цінуючи вище життя, вище особистого щастя політичне існування, зовнішню незалежність та внутрішню свободу народу... для спіль-

ного блага, для ствердження свободи, для порятунку вітчизни нашої та її кордонів» ухвалюють дану конституцію і проголошують її святою й непо-рушною та що усі наступні закони повинні їй відповідати [5]. Перший розділ проголошував панівною релігією католицьку віру і забороняв перехід в інше віросповідання під страхом покарання за віровідступництво. Одно-часно гарантувалась свобода усіх обрядів та релігій у польських землях [5]. Другий розділ «найурочистіше гарантував шляхетському стану усі свободи, вольності, виняткові права та пріоритети у приватному й громадському житті», які були надані йому від Казимира Великого (1333–1370) до Сигізмунда Августа (1548–1572). Наголошувалась винятковість земельного пра-ва і рухомої власності [5]. Таким чином Конституція підтвердила панування шляхетського стану у політичному житті. У третьому розділі проголошу-вався частиною Конституції Закон про міста від 18 квітня 1791 р. – «Міста наші Королівські вільні в землях Речі Посполитої» як «істинну й дієву силу для охорони її свобод та цілісності спільної вітчизни» [5]. Тим самим нада-вались права міщанам. Четвертий розділ передбачав укладання між селяна-ми й поміщиками договорів «із точним значенням умов та описів», які мали успадковуватись землевласниками, тобто поміщиками. Наголошувалось, що «селяни будь-якого маєтку не можуть ухилитися» від виконання обумовле-них в договорах повинностей, «які зобов'язують їх або довічно, або до ви-значеного терміну..., гарантуючи таким чином землевласникам усі вигоди, що належали їм від селян» [5]. У Конституції прямо не згадувалось кріпос-не право, але про його збереження говорила назва четвертого розділу – «се-ляни – хлопи», тобто кріпаки, обов'язки довічно виконувати ними повин-ності та згадування наявності вільних селян.

Конституція закріплювала устрій держави у формі конституційної монар-хії із розподілом влади на три гілки: законодавчу, виконавчу й судову [5, розділ V]. Законодавчим органом був двопалатний парламент – сейм, що скла-дався із палати послів і палати сенаторів. Посли обирались земськими сей-миками із числа об'єднаних станів – дворян, міщан, духовенства, а сенатори призначались королем із єпископів, воєвод, каштелянів та міністрів терміном на два роки [5, розділ VI]. Палаті послів підлягав розгляд проектів двох основ-них типів: про загальні, конституційні закони і постанови сейму. Сейми були ординарні і готові, тобто скликані в екстрених випадках у зв'язку із початком війни, внутрішніх безпорядків, очевидною загрозою голоду, смерті короля чи його небезпечною хворобою [5, розділ VI]. Вища виконавча влада надавалась королю та його раді, яка називалась Сторожею законів. Король, вступаючи на трон, присягав Богу і народу зберігати конституцію. Особа короля проголо-шувалась «священною і недоторканною», яка «повинна бути не самодержцем,

а батьком і главою народу». Призначувана королем Сторожа законів – уряд країни – складалась із примаса – глави польського духовенства і голови комісії освіти, – п'яти міністрів: поліції, друку, воєнного, фінансів, друку для іноземних справ та двох секретарів, із яких один видав протоколом Сторожі, а інший – протоколом іноземних справ. Сторожа законів формувала окремі комісії з питань освіти, поліції, армії та фінансів [5, розділ VII]. Судова влада здійснювалась встановленими й обираними магістратурами шести видів: I. Суди першої інстанції у кожному воєводстві, землі й повіті, судді яких обираються на сеймиках; II. Суди для міщан; III. Окремі провінційні референдарські суди для розгляду справ вільних селян відповідно до попередніх законів; IV. Збережені задвірні, асесорські, реляційні та курляндські суди; V. Суди із питань адміністрації; VI. Верховний (сеймовий) суд, який обирався кожні два роки сеймом. До його компетенції входили справи про злочини проти народу й короля, тобто державні злочини. Суди першої інстанції і Верховний суд розглядали також справи шляхти й усіх землевласників [5, розділ VIII]. Передбачалось створення сеймом групи осіб для укладання нового кодексу громадянських і кримінальних законів.

Конституція врегульовувала питання щодо здійснення регентства неповнолітнього короля та виховання королівських дітей [5, розділи IX–X]. Вона декларувала, що для «захисту від нападів та для збереження своєї єдності» створювались «народні збройні сили». В останньому розділі, як і у вступній частині, наголошувалась «подяка Богу за даровану благоприємну хвилину звільнення Польщі від чужоземного іга і громадянської смуги: за встановлення влади, яка найбільш дієво може гарантувати ... істинну свободу та єдність Польщі, за встановлення таким чином... вітчизни на рівень, що дає можливість отримати в очах Європи її справжню повагу» [5, розділ XI]. Конституція 1791 р. діяла до початку 1793 р., коли був здійснений другий розподіл Польщі, і залишалась «заповітом помираючої Батьківщини» [4, с. 163], що знаходить підтвердження наданням Олександром I Польщі «Конституційної хартії Царства Польського 1815 р.» і Миколою I «Маніфесту 14 лютого 1832 р. Про новий порядок управління та утворення Царства Польського» [6]. Ці законодавчі акти також гарантували вільне віросповідання, функціонування сейму у складі палат послів і сенаторів, виконавчої влади з п'ятьма комісіями, судової влади, зберігали дворянські права та привілеї разом із кріпосним правом [6].

Таким чином, порівняння Конституції Пилипа Орлика із першою Конституцією Польщі показує, що вона випереджала її у часі радикальністю змісту, яскраво вираженою соціальною спрямованістю, небаченою на той час демократичністю державного устрою, необмеженістю виборчих прав різними

цензами та своєю появою не з абстрактного, умоглядного характеру загально-філософського теоретизування просвітників, а фактично із звичаєвого права і живої багатовікової практики козацького демократичного самоврядування. Конституція Пилипа Орлика проголошувала і захищала козацькі права та вольності, які упродовж XVI–XVII ст. фактично врегульовували устрій і функціонування Війська Запорізького і які були юридично зафіксовані угодами з Польщею та Московією в середині та другій половині XVII ст. Зазнавши певного впливу європейського Просвітництва, досвіду і традицій польського державотворення, Конституція 1710 р. розширила і радикально поглибила їхні ідеї. Її особливим і унікальним історичним надбанням виявились соціальний захист рядових козаків, членів їхніх родин, дітей-сиріт, удів, інвалідів, простих людей, усіх обездолених і наголошення на необхідності боротьби уряду проти їх гноблення, а також із корупцією із визначенням напряму таких заходів і об'єктів покарання. Здійснений порівняльний аналіз спростовує «аргументи» ворогів України про те, що історично український народ не був самодостатнім, про відсутність у минулому української самостійної політичної та правової думки. Він свідчить, що подібні думки мали місце у минулому України і навіть де в чому випереджали ідентичні думки провідних країн світу XVIII ст.

Польська Конституція 1791 р. сприйняла лише частково ідеї Конституції США 1787 р., французької Декларації прав людини і громадянина 1789 р., британської системи парламентської монархії і досвід та традиції польського державотворення. Вона залишала феодальний за своїм змістом устрій держави, що радикально відрізняло її від демократично-республіканського устрою України. Поява обох конституцій певною мірою була обумовлена необхідністю боротьби за територіальну цілісність та незалежність українського й польського народів від «деспотичного московського правління». Проте польський документ зберігав привілеї й політичне панування шляхти і кріпосне право, в той час як український констатував звільнення від «польського рабства», тобто кріпацтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гегель Г. В. Ф. Философия права / Г. В. Ф. Гегель. – М. : Мысль, 1990. – 526 с.
2. Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорозького // Хрестоматія з історії держави і права України. Т. 1. – К. : Ін Юре, 1997. – С. 186–202.
3. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. Англия, Франция, Италия, Германия. – М. : Юрлит, 1957. – 587 с.
4. Конституція зарубіжних країн. – Х. : ФІНН, 2009. – С. 160–172.

5. Правительственный закон или Конституция 3 мая 1791 [Электронный ресурс] // Рос. прав. портал : библиотека Пашкова. – Режим доступа: <http://constitutions.ru/?p=6294>.
6. Конституционная хартия Царства Польского 1815 года [Электронный ресурс] // Рос. прав. портал : библиотека Пашкова. – Режим доступа: <http://constitutions.ru/?p=6671>.

КОНСТИТУЦИИ ПИЛИПА ОРЛИКА 1710 г. И ПОЛЬСКАЯ КОНСТИТУЦИЯ 1791 г.: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Зинченко Е. В.

Осуществлен сравнительный анализ Конституции Пилипа Орлика 1710 г. и Конституции Польши 1791 г. Автор пришла к выводу об опережении украинской конституцией польского основного закона во времени радикальностью содержания, ярко выраженной социальной направленностью, демократичностью государственного строя, отсутствием крепостного права и каких бы то ни было цензовых ограничений избирательного права, своим появлением не из теории, а из живой многовековой практики казацкого демократического самоуправления.

Ключевые слова: Конституция, Пилип Орлик, Польша, Украина.

PHILIP ORLIK CONSTITUTION 1710 AND CONSTITUTION OF POLAND 1791: COMPARATIVE ANALYSIS

Zinchenko O. V.

The article gives a comparative analysis of the Constitution of Philip Orlik 1710 and the Constitution of Poland 1791. The author comes to the conclusion that the Ukrainian constitution anticipated the fundamental law of Poland in the meaning of time, radical content, brightly expressed social orientation, unprecedented for those times democracy of state system, absence of serfdom and any census restrictions towards the right to vote. It didn't occur out of the abstract speculative approach of philosophical theorization of the Enlightenment representatives, but appeared on the background of common law and long-term lively practice of Cossacks' democratic self-government. The Constitution of Philip Orlik proclaimed and protected the Cossacks' rights and freedoms, which regulated the structure and functioning of Zaporizhka Army in XVI–XVII centuries and were legally fixed by the treaties with Poland and Moskovia in XVII century.

Being influenced by certain impact of European Enlightenment as well as the experience and traditions of polish statehood, the Pacts and constitutions of laws and freedoms of Zaporizhka Army extended and deepened their concepts substantively and radically. The

protection of law-ranked Cossaks, ordinary people, members of their families, orphans, widows, disabled people, all those who were bereaved became the most prominent and unique historical achievement of the Constitution of Philip Orlik. The document emphasized the necessity of struggle on the governmental level against oppression of all mentioned above as well as against corruption, considering the direction of such means and the objects of punishment. The analysis refutes the «arguments» of Ukrainian enemies which state the absence of Ukrainian political, cultural, legal and spiritual independence in our past. Its results unequivocally testify that trends in ideology mentioned above have proven to exist in the past of Ukraine and some of them even anticipated similar concepts of the leading counties in 18th century.

The 1791 Constitution of Poland has only partially accepted the concepts, established by the 1787 USA Constitution, by the 1787 French Declaration of Human and Citizens' Rights, by British system of Parliamentary monarchy and by the lengthy experience and traditions of Polish statehood. But it retained the feudal political system, and this fact has radically distinguished it from the democratic-republican system of Ukraine in accordance with the Constitution of Philip Orlik. The origin of both Constitutions was determined by the necessity of struggle for the territorial integrity and the independence of Ukrainians and the Polish from «despotic Moscovian ruling». Simultaneously the Polish document preserved all the privileges and political domination of Gentry together with the serfdom, whilst the Ukrainian one constituted the exemption from the «polish slavery», i. e. serfdom.

Key words: Constitution, Philip Orlik, Poland, Ukraine.

